

María José Pizarro:

“GERRILLAZ MINTZATZEA IA TABUA DA KOLONBIAN”

Duela 27 urte hil zioten aita, berak 12 zituela, baina hura ez zen bidearen amaiera izan, erbeste eta urruntze aldi luze baten abiapuntua baizik. Egiaren bila, 2010ean Kolonbiara bueltatu zen María José Pizarro, M-19 gerrillaren buruzagi Carlos Pizarro zenaren alaba, aitaren aldarrikatzaile nagusi bihurtuta. Simón Hernández zuzendariak egindako *Pizarro* film dokumentalaren beste protagonista dugu María José, haren bitartez aita zenaren figura ezagutzeko aukera izango baitugu. Orduko eta egungo bake prozesuen gorabeheraz mintzatu gara berarekin.

Jabi Zabala

@sarean

ARGAZKIAK: IÑIGO AZKONA

Nola sortu zen Pizarro filmaren proiektua?

Aitari buruzko erakusketa egin nuen Bartzelonan 2009an, eta orduan Simón Hernándezek proposatu zidan nire bilaketari buruzko dokumentala egitea. Aitaren bila ari nintzen, nire bizitza sorteriaren historiarekin konektatzen, hariak lotzen... Erbestetik egindako hausnarketak ziren, Kolonbian bertan egin ezin nituenak. Aitaren kideak izanda-koekin elkarriketak egiten hasi nintzen eta apurka-apurka prozesu kolektiboagoa bilakatu zen, 2010etik aurrera publikoago bihurtu zen. Barne katarsi batetik abiatu zen dena, min sakonak osatu nahian, haurtzaroran bizi izan nuen hau dena eta ulertu beharra nuen, zer gertatu zaigun, zergatik hil zuten aita. Aita eta bion arteko elkarriketa da filma, bere heriotzagatik eduki ezin izan genuena. Aita ageri da nire bidez, historia beraren bi zati moduko baikara, bion arteko haria osatu dugu.

Zer lortu nahi duzu filmaren bidez?

Oroimenen askotariko eraikuntzari ekarpena egitea, ezin da kontaketa hegemonikoa egon, oroimen bakarra, historia bakarra, ahots bakarra gailendu. Nolabait ahotsik izan ez duten beste sektoreei ahotsa ematea zen gure helburua, matxinada armatuari kasu honetan. Sektore horrek ezin izan du hitz egin, eta sakonki jasan ditu gatazkaren ondorioak. Gerrillaz mintzatzea ia tabua da herrialdean, izugarri gaitzetsi da, beraz, oso erraza da bestearen estigma egitea eta haren hilketa justifikatzea. Kolonbian beste sektore batzuek etsaitzat hartu duten gizartearen parte horri giza aurpegia eman behar diogu, adiskidetzeari ekarpena egiteko modua da, elkarriketaren logika sustatzeko. Halaber, belaunaldi berrietan hausnarketa eragitea du helburu, beraiek bizi izan ez dituzten gertakariak bihar-etzi errepika ez daitezen.

Aitaren zer oroitzapen duzu? Klandestinitatea bitartean, nolakoa zen zuen harremana?

Familiek egunerokotasun uneak bizi izaten dituzte, aitak seme-alabak jaso, eurekin denbora bat eman... Nire kasuan ez da hori gertatu. Oso une gutxitan ikusten nuen, aurrez iragarri gabe, eta itxuraldatuta egoten zen beti, ilea tindatuta edo bibotea kenduta, oso une

laburrak baina emozioz beteak ziren, bera gizon jazarria baitzen. Horregatik neu ere jazarria izan nintzen, estatuko sektore batzuentzat Carlos Pizarroren alaba izateagatik gerra ospila nintzelako.

Hedabideetan aitaren inguruko irudi zuzena, osoa eman dela uste duzu?

Faseak egon dira hor, erabat gaitzetsia izan zen, gero idealizatua, ahantzia ondoren... Nik ahalegin handiz sustatu dudana beste bolada honetan historia ahantzi hura egungo eztabaidaren erdigunean jartzea lortu dugu. Beharrezkoa zen orain, bakearen eta kolonbiarren arteko hurbilketaren sinbolo bihurtu delako. Bakearen egungo eraikuntzan ekarpen handia egin dezake Carlos Pizarroren pentsamenduak.

“Matxinada armatuan ibili den sektoreari ahotsa ematea da gure helburua”

“Kolonbiako bake prozesuak ez du aurrera egingo talde paramilitarrak kontrolatzen ez badira”

FARC utzi eta beste mugimendu bat sortu zuen, M-19 gerrilla. Zeintzuk ziren bere pentsamendu politikoaren gakoak?

Oso oinarrizko gauzez mintzo zen, maiz etsai bihurtzen gaituen jarrera politikoa tartean egon gabe ere ulergarriak diren gauzez. Demokraziaz zentzu zabalean mintzo zen eta, borroka armatua aukerarik erradikalena bada ere, M-19koak “demokrazia armatua” modura definitzen zuten beren burua. Ahotsen aniztasuna aldarrikatzen zuten, Kolonbian mestizoak gara, baita indigenak, beltzak, europarrak eta iparramerikarrak ere, gure gizartea eraikitzen dugun erari erreparatuta. Osagai horiek guztiek osatzen dute gure gizartea. “Kapitalismo demokratikoaz” mintzo ziren, hau da,

kapitalaren existentzia ukatu barik nola egin dezakegun hori demokratikoagoa eta solidarioagoa. Naturaren defentsaz, hedabideen rol arduratsuaz, klaseen arteko elkartasunaz eta kulturen arteko elkarriketaz ere mintzo ziren.

Segurtasun faltagatik alde egin zenuen baina, urte batzuk erbestean igarota, une jakin batean bueltatzea erabaki zenuen. Zein zen zure helburua Kolonbiara itzultzean?

Alvaro Uriberen garaian jarrera erradikaleko hizkera gerrazalea gailendu zen: besteak ezin du existitu herrialdean. Hark boterea utzitakoan, irekialdia gertatu zen eta gutako batzuk itzuli ahal izan ginen, ordura arte debekatutako hausnarketak egiten hasi ziren eta biktimen onarpen modukoa hasi zen, eztabaida gizarteko beste sektore batzuetara zabaltzen hasi zen... Pertsonalki, etxera bueltatzea, amarekin eta inguruko jendeekin biltzea eta urte luzez partekatu ezin izan genituen uneak berreskuratzea ziren nire helburuak. Politikoki, nire belaunaldiaren ikuspuntutik, eztabaida politikorako ekarpena egiten hasi ahal izan dugu, uste baitut rol protagonista behar duela gure belaunaldiak.

Zure aitak armak uzteko hautua egin zuen eta hil egin zuten. Gauza bera gertatu zen Unión Patriótica hautagaiekin. Egun, badirudi esku berberak zeudela horren atzean.

Gerran eta buruzagi politikoen hilketen atzean nortzuk zeuden argitzea –askotan izen eta abizen berberak errepikatzen dira–, hori da azken akordioaren arabera sortuko den egiaren batzordeak izango duen zereginetako bat.

Orduko baldintzetan armak utzi eta oposizio politiko armagabea egiten saiatzean, aukera zuzena egin zuten?

Hala uste dut. Bakea ez da inoiz hautu erraza, tentsio handia agerian uzten duelako, eta nonbait armagabeturik, babesik gabe zaude. Baina nire aita hil zuten arren, herrialdeak asko irabazi zuen, kontinenteko konstituzio demokratikoenetakoa, herri indigenen eta afrokolonbiarren onarpena zuena. Tamalgarriena aldaketen aurkako sektore erradikalen presentzia izan zen, oraindik hor daude, gatazkaren lengoia eta indarkeria bultzatzen. Gerraren dina-

mikak ez dira aldatu Kolonbian eta, tamalez, aita hil ostean gerraren urterik gordinenak etorri ziren, erabateko degradazioa, balioak guztiz galdua. Sektore berberak daude oraindik aldaketen aurkako lanean. Kolonbiak irabazi zuen, baina noski, nik aita galdu nuen eta Kolonbiak oso prestatuta zeuden buruzagi batzuk galdu zituen, eztabaida demokratikoan ekarpen handiak egin zitzaizketenak.

Garai hartan indar handia zuten beste eragile horiek (paramilitarrak, gobernua) indarra galdu dute egungo prozesuaren testuinguruan?

Ez. Tamalez, horren erakusgarri dira azken urtean 128 buruzagi sozialen hilketak. FARCEk utzitako guneetan sartu eta kontrola ezartzen ari dira bertan. Bake prozesuak ezin izango du aurrera egin talde paramilitarrak kontrolatzen ez bada, hilketa horiek sistematikoak direla onartzen ez bada, belaunaldi berriak eta buruzagi politiko berriak babesten ez bada.

Ezkerreko buruzagi eta hautagaiak hiltzea soka luzeko tradizioa da Kolonbian, XIX. mendetik.

Bai, erosi ezinen hilketa, eztabaida demokratikoa galarazteko, herriaren tragedia handia izan da, buruzagi handiak galdu ditugu: Rafael Uribe, Eliecer Gaitán... Konstantea da gure historian.

Zer ezberdintasun ikusten duzu M-19ren orduko bake prozesuaren eta egungo FARCenaren artean?

Munduan giza eskubideen unea da eta M-19k izan ez zuen nazioarteko bultzada handia izan du azken honek. Egungo bake prozesuan mugimendu armatua-

'Pizarro' dokumentalaren afixaren ondoan, Bilbon.

ren sorreran dauden gaiak eztabaidatzen ari dira, akordioak aurrera egiten badu herrialdea aldatzeko aukerak zabalduko dira. Hala ere, prozesu hau duela 27 urte gertatu izan balitz sufrimendu handia aurreztuko genuen. Harrigarria egiten zait egun FARCEko buruzagiak ikustea garai batean Carlos Pizarrok emandako argudio batzuk ematen, orduan eurek kontrairaultzailatzat gaitzetsitako argudioak. Bestalde, M-19ren desmobilizazio prozesuak bidea ireki zuen beste zenbait mugimendu desmobilizatzeke, Kolonbian, El Salvadorren eta Guatemalan.

Nazioarteko babesa eta kontsensua gorabehera, nola interpretatzen duzu Kolonbiako gizarteak erakutsitako axolagabekeria eta erreferendumean ezetzaren ustekabeko garaipena?

Ez zuen ezetzak alde handiz irabazi, gainera %64ko abstentzio harrigarria egon zen. Eliza kristauak bake prozesua gaitzetsi dute, tamalez, eliza katolikoak bake prozesua lagundu zuen, baina gero jarrerara epel penagarria hartu zuen. Eskuin muturrak indar handia egin zuen ezetzaren alde eta gobernuak, berriz, huts egin zuen akordioak gizarteratzeko lanean.

Egia, justizia eta adiskidetzeari hitzetatik zeintzuk falta dira Kolonbian?

Denak: justizia falta dugu, zigorgabetasun endemikoa dugarako; bakea falta zaigu gerran gaudelako oraindik, hilketak ez baitira bukatu. Agian berradiskidetzeari da gutxien falta zaiguna, baina sektore askotatik etorri behar da hori, ez bakarrik biktimgandik.

Zer orbain utzi ditu gerrak zugan?

Gogoan marka asko izan dira, aldarte oneko emakumea naiz baina aktiboa ere bai, ez dut bilatzen jarrera eroso batean kokatzea. Sakrifizio pertsonalak dakartzat horrek, izan ere, 40 urte inguruko ama naiz eta bizitza lasaia estimatuko nuke, baina Kolonbia ez da herrialde lasaia, ez da erraza, hori da jaso dugun oinordekotza mingarria. Gure haurrek herrialde ezberdina jasotzea da gure ametsa eta isiltzea ez da aukerarik onena, ezin diegu irabazten utzi sarraskitu gaitzuztenei. Oroimenak eta erresistentziak ahalbidetu digute jarrera kritikoz behatzea, sormenez eta zuzentasunez jardutea. Gu ez gara inoiz izango haiek bezalakoak. ■

DATU PERTSONALEN BABESA

EUROPAKO ARAUTEGI BERRIA
Zure enpresa egokitzen
lagunduko dizugu

SIGACUS

943 453 588 - www.sigacus.com

LUAarkitektoak

hirigintza
hirigintza aholkularitza
udal planak
urbanizazioak
perifazioak
balorazioak
etxebizitzaren proiektuak
birgaitzeak
barne diseinua...

Rio Arga Kalea 25, 31014 Iruña
Tel 940 13 24 97
lua@luaik.com

ogiaren egia

Galparsoro
OKINDEGIA

Ori Mendiak
Bakelaren zaporea, baina ez du bakelaren gaitzirik
Ondakoz gaitzirik

Kale Nagusia 6 CAJAE Zaharrai - DONOSTIA - Tel.: 943 421 074